

BIBLIOTEKA SEJMOWA

KONSTYTUCJA REPUBLIKI WĘGIERSKIEJ

Wydanie drugie
zmienione i uaktualnione

Tłumaczenie z języka węgierskiego
Halina Donath

Wstęp
Witold Brodziński



Wydawnictwo Sejmowe
Warszawa 2002

KANCELARIA SEJMU
Biblioteka Sejmowa

REDAKTOR NAUKOWY SERII
Leszek Garlicki

Opracowanie redakcyjne
Teresa Koperska

© Copyright by Kancelaria Sejmu
Warszawa 2002

ISBN 83-7059-593-6

Opracowanie techniczne, druk i oprawa: Wydawnictwo Sejmowe
Arkuszy wydawniczych 3,5. Arkuszy drukarskich 5
Warszawa, lipiec 2002

KONSTYTUCJA REPUBLIKI WĘGIERSKIEJ

uchwalona 18 sierpnia 1949 roku,

z późniejszymi zmianami, ostatnia z 12 czerwca 2001 r.¹

W celu dopomożenia w dziele pokojowej przebudowy w państwo prawne, realizujące system wielopartyjny, demokrację parlamentarną i społeczną gospodarkę rynkową, Zgromadzenie Krajowe nadaje Konstytucji Węgier — do czasu uchwalenia nowej Konstytucji naszego Kraju — brzmienie następujące:

Rozdział I POSTANOWIENIA OGÓLNE

§ 1

Węgry są republiką.

§ 2

(1) Republika Węgierska jest niezawisłym, demokratycznym państwem prawnym.

(2) W Republice Węgierskiej wszelka władza należy do ludu², który sprawuje zwierzchnictwo przez swoich wybranych przedstawicieli, jak również bezpośrednio.

(3) Działalność żadnej organizacji społecznej, żadnego organu państwowego ani też obywatela nie może zmierzać do zdobycia lub sprawowania władzy przemocą, ani też do wyłączności jej posiadania. Prawem i obowiązkiem każdego jest występowanie przeciwko takim dążeniom w sposób zgodny z prawem.

¹ Podstawę niniejszego przekładu stanowił tekst jednolity konstytucji, ogłoszony w „Magyar Közlöny” nr 84 z 24 sierpnia 1990 r. Do tego tekstu wprowadzono zmiany dokonane w latach 1990 — 2001 następującymi ustawami: nr CVII z 8 grudnia 1993 r., nr LXI z 30 sierpnia 1994 r., nr LXXIII z 15 listopada 1994 r., nr LXXIV z 22 listopada 1994 r., nr XLIV z 30 maja 1995 r., nr LIX z 1 października 1997 r., nr XCVIII z 14 października 1997 r., nr XCI z 13 czerwca 2000 r. i nr XLII z 12 czerwca 2001 r.

² W oryginale: „nép” oznacza zarówno lud, jak i naród (przyp. tłum.).

§ 3

(1) W Republice Węgierskiej partie — zachowując w poszanowaniu Konstytucję i zgodne z Konstytucją przepisy prawne — mogą swobodnie powstawać i swobodnie prowadzić działalność.

(2) Partie współdziałają w kształtowaniu i wyrażaniu woli ludu.

(3) Partie nie mogą sprawować władzy publicznej bezpośrednio. Zgodnie z powyższym, żadna partia nie może kierować żadnym organem państwowym. W celu rozgraniczenia partii i władzy publicznej ustawa określa stanowiska i urzędy publiczne, które nie mogą być piastowane przez członka partii lub jej funkcjonariusza.

§ 4

Związki zawodowe i inne przedstawicielstwa interesów chronią i reprezentują interesy pracowników, członków spółdzielni i przedsiębiorców.

§ 5

Państwo Republiki Węgierskiej broni wolności i władzy ludu, niepodległości i integralności terytorialnej kraju oraz jego granic ustalonych w traktatach międzynarodowych.

§ 6

(1) Republika Węgierska odrzuca wojnę, jako środek rozstrzygnięcia sporów między narodami i powstrzymuje się od stosowania przemocy wobec niepodległości i integralności terytorialnej innych państw, jak również od gróźb użycia przemocy.

(2) Republika Węgierska dąży do współpracy ze wszystkimi narodami i krajami świata.

(3) Republika Węgierska poczuwa się do odpowiedzialności za los Węgrów żyjących poza jej granicami i popiera kultywowanie ich więzi z krajem węgierskim³.

§ 7

(1) Republika Węgierska włącza do swojego systemu prawnego powszechnie uznane normy prawa międzynarodowego oraz zapewnia

³ W oryginale: „Magyarországgal” tzn. z Węgry jako krajem (przyp. tłum.).

zgodność przyjętych zobowiązań prawa międzynarodowego z prawem wewnętrznym.

(2) System tworzenia prawa reguluje ustawa, do której uchwalenia wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Narodowego.

§ 8

(1) Republika Węgierska uznaje nienaruszalne i niezbywalne podstawowe prawa człowieka, których poszanowanie i ochrona stanowi naczelną powinność państwa.

(2) W Republice Węgierskiej przepisy dotyczące praw podstawowych i obowiązków ustanawia ustawa, nie może ona jednak ograniczać istotnej treści praw podstawowych.

(3) [*Uchylony ustawą XL z 1990 r.*]

(4) W czasie stanu wyjątkowego, stanu konieczności⁴ lub sytuacji zagrożenia realizacja praw podstawowych — z wyjątkiem praw podstawowych określonych w § 54–56, § 57 ust. (2)–(4), § 60, § 66–69 i § 70/E — może zostać zawieszona lub ograniczona.

§ 9

(1) Gospodarka Węgier jest gospodarką rynkową, w ramach której tak własność publiczna, jak i własność prywatna objęte są równouprawnioną i równorzędną ochroną.

(2) Republika Węgierska uznaje i popiera prawo przedsiębiorczości i wolność konkurencji gospodarczej.

§ 10

(1) Własność państwa węgierskiego jest mieniem narodowym.

(2) Zakres wyłącznej własności i wyłącznej działalności gospodarczej państwa określa ustawa.

§ 11

Przedsiębiorstwa i organy gospodarcze, które stanowią własność państwa, prowadzą działalność gospodarczą samodzielnie, w sposób i pod odpowiedzialnością, które określa ustawa.

⁴ W oryginale: „szükségállapot” oznacza m.in. stan pilnej potrzeby, stan krytyczny. Bliższe wyjaśnienie tego pojęcia jest zawarte w art. 19 ust. (3) pkt i) Konstytucji (przyp. tłum.).

§ 12

(1) Państwo popiera spółdzielnie, oparte na dobrowolnym zrzeszeniu, oraz uznaje samodzielność spółdzielni.

(2) Państwo szanuje własność samorządów.

§ 13

(1) Republika Węgierska gwarantuje prawo własności.

(2) Wywłaszczenie może nastąpić tylko wyjątkowo w interesie publicznym, w przypadkach i w sposób określony ustawą, za pełnym, bezwarunkowym i natychmiastowym odszkodowaniem.

§ 14

Konstytucja gwarantuje prawo dziedziczenia.

§ 15

Republika Węgierska chroni instytucję małżeństwa i rodziny.

§ 16

Republika Węgierska ze szczególną troską odnosi się do spraw pewności bytu młodzieży, nauczania i wychowania, chroni interesy młodzieży.

§ 17

Republika Węgierska zapewnia rozbudowane środki socjalne dla potrzebujących pomocy.

§ 18

Republika Węgierska uznaje i realizuje prawo każdego człowieka do zdrowego środowiska.

Rozdział II

ZGROMADZENIE KRAJOWE

§ 19

(1) Najwyższym organem władzy państwowej i przedstawicielstwa ludu jest Zgromadzenie Krajowe.

(2) Zgromadzenie Krajowe, wykonując prawa wypływające ze zwierzchnictwa ludu, zapewnia konstytucyjny ustrój społeczny, określa organizację, kierunki i warunki rządzenia.

(3) W zakresie tych kompetencji Zgromadzenie Krajowe:

- a) uchwała⁵ Konstytucję Republiki Węgierskiej,
- b) uchwała⁶ ustawy;
- c) ustala plan społeczno-gospodarczy państwa;
- d) ustala bilans gospodarki państwowej, przyjmuje budżet państwa i jego wykonanie;
- e) decyduje o programie Rządu;
- f) zawiera umowy międzynarodowe szczególnie ważne dla stosunków Republiki Węgierskiej z zagranicą;
- g) decyduje w sprawie ogłoszenia stanu wojny i zawarcia pokoju;
- h) w wypadku wojny lub bezpośredniej groźby zbrojnej agresji ze strony obcego mocarstwa (niebezpieczeństwa wojny) ogłasza stan wyjątkowy i powołuje Radę Obrony Narodowej;
- i) w wypadku akcji zbrojnych zmierzających do obalenia ustroju konstytucyjnego lub zagarnięcia wyłącznej władzy, jak również w wypadku poważnych aktów przemocy dokonywanych przy użyciu broni lub przez grupy zbrojne, a w skali masowej zagrażających bezpieczeństwu życia i mienia obywateli oraz w wypadku klęski żywiołowej lub katastrofy przemysłowej (dalej zwanych zbiorczo: sytuacją krytyczną) ogłasza stan konieczności;
- j) z wyjątkiem przypadków określonych w Konstytucji, decyduje o użyciu sił zbrojnych wewnątrz kraju lub poza jego granicami, o użyciu cudzoziemskich sił zbrojnych na terytorium węgierskim lub do działań kierowanych z kraju poza jego granice, o udziale sił zbrojnych w utrzymywaniu pokoju, w działalności humanitarnej na zagranicznym terenie objętym działaniami wojennymi, o stacjonowaniu tych sił za granicą, jak również o stacjonowaniu na terytorium Węgier cudzoziemskich sił zbrojnych⁷;

⁵ W oryginale: „megalkot”, dosłownie: tworzy (przyp. tłum.).

⁶ Zob. przypis ww.

⁷ Treść § 19 ust. (3) pkt j) ustalona mocą § 1 ust. (1) ustawy XCI z 2000 r.

- k) wybiera Prezydenta Republiki, premiera, członków Trybunału Konstytucyjnego, rzeczników parlamentarnych⁸, preza i wiceprezesów Państwowej Izby Obrachunkowej, Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prokuratora Generalnego⁹;
- l) na wniosek Rządu — złożony po zasięgnięciu opinii Trybunału Konstytucyjnego — rozwiązuje lokalny organ przedstawicielski, którego działalność jest sprzeczna z Konstytucją; decyduje o terytorium, nazwie i siedzibie województw, o nadaniu miastu praw województwa oraz tworzeniu dzielnic stołecznych¹⁰;
- m) ogłasza powszechną amnestię.

(4) Do podjęcia decyzji, określonych w ust. (3) pkt g), h) oraz i), wymagane są głosy dwóch trzecich wszystkich deputowanych do Zgromadzenia Krajowego¹¹.

(5) [*Uchylony mocą § 14 ust. (1) ustawy LIX z 1997 r.*]

(6) Do podjęcia decyzji, określonych w ust. (3) pkt j), wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego¹².

§ 19/A

(1) Jeżeli Zgromadzenie Krajowe nie jest zdolne do podejmowania decyzji, wówczas do obwieszczenia stanu wojny, ogłoszenia stanu wyjątkowego i powołania Rady Obrony Narodowej oraz do ogłoszenia stanu konieczności uprawniony jest Prezydent Republiki.

(2) Zgromadzenie Krajowe nie jest zdolne do podejmowania decyzji, gdy nie obraduje, a jego zwołanie natrafia na przeszkody niemożliwe do usunięcia z powodu zbyt krótkiego czasu albo też z przyczyny wydarzeń wymagających wprowadzenia stanu wojny, stanu wyjątkowego lub stanu konieczności.

(3) Fakt istnienia przeszkód, jak również zasadność obwieszczenia stanu wojny lub ogłoszenia stanu wyjątkowego albo stanu konieczności

⁸ W oryginale „az országyülési biztosokat”, dosłownie: komisarzy Zgromadzenia Krajowego (przyp. tłum.).

⁹ Treść § 19 ust. (3) pkt k) ustalona mocą § 1 ust. (1) ustawy LXXIII z 1994 r.

¹⁰ Treść § 19 ust. (3) pkt (l) ustalona mocą art. 1 ustawy LXIII z 1990 r.

¹¹ Treść § 19 ust. (4) ustalona mocą § 1 ust. (2) ustawy XCI z 2000 r.

¹² Ust. (6) § 19 dodany mocą § 1 ust. (3) ustawy XCI z 2000 r.

stwierdzają wspólnie Przewodniczący Zgromadzenia Krajowego, Prezes Trybunału Konstytucyjnego oraz premier.

(4) Zgromadzenie Krajowe, na pierwszym posiedzeniu po ustaniu przeszkód, kontroluje zasadność ogłoszenia stanu wojny, stanu wyjątkowego lub stanu konieczności oraz rozstrzyga o zgodności z prawem przedsięwziętych środków. Do podjęcia takiego rozstrzygnięcia wymagane są głosy dwóch trzecich deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 19/B

- (1) W czasie stanu wyjątkowego Rada Obrony Narodowej decyduje¹³:
 - a) o użyciu sił zbrojnych wewnątrz kraju lub poza jego granicami, o udziale sił zbrojnych w utrzymywaniu pokoju, w działalności humanitarnej na zagranicznym terenie objętym działaniami wojennymi oraz o stacjonowaniu tych sił za granicą,
 - b) o użyciu cudzoziemskich sił zbrojnych na terytorium węgierskim lub do działań kierowanych z kraju poza jego granice, jak również o stacjonowaniu tych sił na terytorium Węgier,
 - c) o wprowadzeniu środków nadzwyczajnych, określonych w odrębnej ustawie.

(2) Przewodniczącym Rady Obrony Narodowej jest Prezydent Republiki, członkami zaś: Przewodniczący Zgromadzenia Krajowego, przywódcy frakcji parlamentarnych partii reprezentowanych w Zgromadzeniu Krajowym, premier, ministrowie oraz — z głosem doradczym — Szef Sztabu Generalnego¹⁴.

- (3) Rada Obrony Narodowej wykonuje:
 - a) uprawnienia przekazane jej przez Zgromadzenie Krajowe;
 - b) uprawnienia Prezydenta Republiki;
 - c) uprawnienia Rządu.

(4) Rada Obrony Narodowej może wydawać¹⁵ dekrety¹⁶, które mogą zawieszać stosowanie poszczególnych ustaw albo odbiegać od postano-

¹³ § 19 B ust. (1) zmieniony mocą § 2 ustawy XCI z 2000 r.

¹⁴ § 19 B ust. (2) zmieniony mocą § 1 ustawy XLII z 2001r.

¹⁵ W oryginale: „alkothat”, dosłownie: może tworzyć (przyp. tłum.).

¹⁶ W oryginale: „rendelet”, jego polskim odpowiednikiem jest zarówno dekret, jak i rozporządzenie. Z uwagi na nadzwyczajny charakter aktów prawnych wydawanych przez Radę Obrony Narodowej oraz — w warunkach art. 19/C — przez Prezydenta Republiki, w tłumaczeniu użyto w obu wypadkach terminu dekret (przyp. tłum.).

wień ustawowych, jak również przedsiębrać inne środki nadzwyczajne, nie może jednak ona zawiesić stosowania Konstytucji.

(5) Dekret Rady Obrony Narodowej traci moc z chwilą ustania stanu wyjątkowego, chyba że Zgromadzenie Krajowe przedłuży moc obowiązującą tego dekretu.

(6) Działalność Trybunału Konstytucyjnego w czasie stanu wyjątkowego nie może zostać ograniczona.

§ 19/C

(1) Jeśli w czasie ogłoszenia stanu konieczności Zgromadzenie Krajowe nie jest zdolne do podejmowania decyzji, Prezydent Republiki decyduje o użyciu sił zbrojnych zgodnie z § 40/B ust. (2)¹⁷.

(2) W czasie stanu konieczności środki nadzwyczajne, ustalone odrębną ustawą, wprowadza w drodze dekretu Prezydent Republiki.

(3) O wprowadzonych środkach nadzwyczajnych Prezydent Republiki zawiadamia bezzwłocznie Przewodniczącego Zgromadzenia Krajowego. W czasie stanu konieczności Zgromadzenie Krajowe — a w razie przeszkody — Komisja Zgromadzenia Krajowego ds. Obrony — obraduje nieprzerwanie. Zgromadzenie Krajowe lub Komisja Zgromadzenia Krajowego ds. Obrony może zawiesić stosowanie środków nadzwyczajnych wprowadzonych przez Prezydenta Republiki.

(4) Środki nadzwyczajne, wprowadzone w drodze dekretu, pozostają w mocy przez trzydzieści dni, chyba że Zgromadzenie Krajowe — a w razie przeszkody — Komisja Zgromadzenia Krajowego ds. Obrony — przedłuży ich moc obowiązującą.

(5) W pozostałych kwestiach do stanu konieczności mają zastosowanie postanowienia dotyczące stanu wyjątkowego.

§ 19/D

Do przyjęcia ustawy określającej szczegółowe przepisy, które należy stosować w czasie stanu wyjątkowego i stanu konieczności, wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

¹⁷ § 19 C ust. (1) zmieniony mocą § 3 ustawy XCI z 2000 r.

§ 19/E¹⁸

(1) W wypadku, jeżeli na terytorium Węgier wtargną niespodziewanie obce¹⁹ oddziały zbrojne, wówczas w celu odparcia agresji oraz obrony terytorium kraju przez krajowe i sprzymierzone siły obrony przeciwlotniczej i pogotowia lotniczego, jak też w celu ochrony ładu konstytucyjnego, bezpieczeństwa życia i mienia obywateli, porządku publicznego i bezpieczeństwa publicznego Rząd obowiązany jest — na czas do decyzji o ogłoszeniu stanu konieczności lub stanu wyjątkowego — zarządzić środki natychmiastowe, zgodnie z zatwierdzonym przez Prezydenta Republiki planem obrony, przy użyciu sił współmiernych do agresji i do tego przygotowanych²⁰.

(2) O środkach przedsięwziętych na podstawie ust. (1) Rząd niezwłocznie zawiadamia Zgromadzenie Krajowe i Prezydenta Republiki w celu zastosowania dalszych środków.

(3) Do przyjęcia ustawy określającej upoważnienie Rządu do zarządzenia środków natychmiastowych wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 20

(1) Wybory powszechne deputowanych do Zgromadzenia Krajowego — z wyjątkiem wyborów zarządzonych z powodu rozwiązania lub rozwiązania się Zgromadzenia Krajowego — zarządza się w miesiącu kwietniu lub maju roku czwartego od wyboru poprzedniego Zgromadzenia Krajowego²¹.

(2) Deputowani do Zgromadzenia Krajowego prowadzą swoją działalność w interesie ogółu.

(3) Deputowanemu do Zgromadzenia Krajowego przysługuje immunitet zgodnie z postanowieniami ustawy o statusie prawnym deputowanych do Zgromadzenia Krajowego²².

(4) Deputowanemu do Zgromadzenia Krajowego przysługuje wynagrodzenie zapewniające mu niezależność, jak również określone ulgi oraz zwrot kosztów na pokrycie wydatków.

¹⁸ § 19/E dodany mocą § 1 ustawy CVII z 1993 r.

¹⁹ W oryginale: „külső” dosłownie: zewnętrzne (przyp. tłum.).

²⁰ § 19 E ust. (1) zmieniony mocą § 4 ustawy XCI z 2000 r.

²¹ Treść § 20 ust. (1) ustalona mocą § 1 ustawy XCVIII z 1997 r.

²² Treść ust. (3) ustalona mocą art. 1 ustawy LIV z 1990 r.

Do przyjęcia ustawy o wysokości wynagrodzenia i zwrocie kosztów oraz zakresie ulg wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

(5) Deputowanym nie może być Prezydent Republiki, członek Trybunału Konstytucyjnego, Parlamentarny Rzecznik Praw Obywatelskich, prezes, wiceprezes i rachmistrz Państwowej Izby Obrachunkowej, sędzia, prokurator, pracownik administracji państwowej, z wyjątkiem członka Rządu i politycznego sekretarza stanu, jak również zawodowy członek sił zbrojnych, policji i organów porządkowych. Ustawa może określić także inne przypadki niepołączalności.

(6) Do przyjęcia ustawy o statusie prawnym deputowanych do Zgromadzenia Krajowego wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 20/A

(1) Mandat deputowanego do Zgromadzenia Krajowego wygasa wskutek:

- a) zakończenia działalności Zgromadzenia Krajowego;
- b) śmierci deputowanego;
- c) orzeczenia o niepołączalności funkcji;
- d) zrzeczenia się;
- e) utraty prawa wyborczego.

(2) Zgromadzenie Krajowe w drodze uchwały przyjętej głosami dwóch trzecich obecnych deputowanych orzeka w przedmiocie niepołączalności²³.

(3) Deputowany może zrzec się mandatu w drodze złożenia oświadczenia Zgromadzeniu Krajowemu. Dla ważności zrzeczenia nie jest wymagane potwierdzenie jego przyjęcia przez Zgromadzenie Krajowe.

§ 21

(1) Zgromadzenie Krajowe wybiera z grona swoich członków przewodniczącego, wiceprzewodniczących i sekretarzy.

(2) Zgromadzenie Krajowe powołuje spośród swoich członków komisje stałe, może także wyłonić komisję do zbadania każdej sprawy.

²³ Treść § 20/A ust. (2) zmieniona mocą § 1 ustawy LIX z 1997 r.

(3) Obowiązkiem każdego jest udostępnienie komisjom Zgromadzenia wymaganych przez nie danych oraz składanie przed nimi wyjaśnień.

§ 22

(1) Zgromadzenie Krajowe odbywa w ciągu roku dwie sesje zwyczajne: co roku od pierwszego lutego do piętnastego czerwca oraz od pierwszego września do piętnastego grudnia.

(2) Konstytuujące posiedzenie Zgromadzenia Krajowego zwołuje Prezydent Republiki — w terminie przypadającym w okresie jednego miesiąca od wyborów; w innych przypadkach zwoływanie sesji Zgromadzenia Krajowego oraz — w ich ramach — poszczególnych posiedzeń należy do Przewodniczącego Zgromadzenia Krajowego.

(3) Na pisemny wniosek Prezydenta Republiki, Rządu lub jednej piątej deputowanych należy zwołać Zgromadzenie Krajowe na sesję nadzwyczajną lub na posiedzenie nadzwyczajne. We wniosku należy podać powód zwołania oraz proponowaną datę i porządek dzienny.

(4) Prezydent Republiki — jeden raz podczas danej sesji — może odroczyć posiedzenie Zgromadzenia Krajowego najwyżej o trzydzieści dni.

(5) Podczas okresu odroczenia Przewodniczący Zgromadzenia Krajowego, na pisemny wniosek jednej piątej deputowanych, obowiązany jest zwołać Zgromadzenie Krajowe w terminie nie przekraczającym ośmiu dni od otrzymania wniosku.

§ 23

Posiedzenia Zgromadzenia Krajowego są jawne. Zgromadzenie Krajowe — na wniosek Prezydenta Republiki, Rządu lub każdego z deputowanych — może postanowić głosami dwóch trzecich deputowanych o odbyciu posiedzenia zamkniętego.

§ 24

(1) Zgromadzenie Krajowe jest zdolne do podejmowania uchwał, jeśli jest obecnych więcej niż połowa deputowanych.

(2) Uchwały Zgromadzenia Krajowego zapadają większością głosów więcej niż połowy obecnych deputowanych.

(3) Do zmiany Konstytucji oraz podjęcia rozstrzygnięć określonych w Konstytucji wymagane są głosy dwóch trzecich deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

(4) Zgromadzenie Krajowe ustala zasady swej działalności i porządek prac w formie regulaminu parlamentarnego²⁴, przyjętego głosami dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

(5) Do przyjęcia uchwały Zgromadzenia Krajowego w sprawie szczegółowych przepisów dotyczących przygotowania nowej konstytucji wymagane są głosy czterech piątych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego²⁵.

§ 25

(1) Inicjatywa ustawodawcza przysługuje Prezydentowi Republiki, Rządowi, wszystkim komisjom Zgromadzenia Krajowego oraz każdemu deputowanemu do Zgromadzenia Krajowego.

(2) Prawo uchwalania ustaw należy do Zgromadzenia Krajowego.

(3) Ustawę uchwaloną przez Zgromadzenie Krajowe podpisuje Przewodniczący Zgromadzenia Krajowego, który przesyła ją następnie Prezydentowi Republiki.

§ 26

(1) Prezydent Republiki zapewnia ogłoszenie ustawy w ciągu piętnastu dni od jej otrzymania, zaś w przypadkach pilnych — na wniosek Przewodniczącego Zgromadzenia Krajowego — w ciągu pięciu dni. Podpisuje on ustawę skierowaną do ogłoszenia. Ustawę należy ogłosić w dzienniku urzędowym.

(2) Jeśli Prezydent Republiki nie zgadza się z ustawą lub z któryms z jej postanowień, wówczas przed upływem terminu podpisania przewidzianego w ust. (1), może ustawę wraz ze swoimi uwagami zwrócić Zgromadzeniu Krajowemu w celu rozpatrzenia.

(3) Zgromadzenie Krajowe na nowo przeprowadza debatę nad ustawą i ponownie decyduje o jej przyjęciu. Przewodniczący Zgromadzenia Krajowego przesyła następnie ustawę Prezydentowi Republiki, który jest obowiązany ogłosić ją w ciągu pięciu dni.

²⁴ W oryginale: „Házaszabály” (przyp. tłum.).

²⁵ § 24 ust. (5) dodany mocą § 1 ustawy XLIV z 1995 r. traci moc z chwilą wygaśnięcia Zgromadzenia Krajowego wybranego w 1994 r. tzn. nie obowiązuje od 1998 r.

(4) Jeżeli Prezydent Republiki uważa któreś z postanowień ustawy za sprzeczne z Konstytucją, wówczas w terminie określonym w ust. (1) przesyła ją Trybunałowi Konstytucyjnemu do zajęcia stanowiska.

(5) Jeśli Trybunał Konstytucyjny — w postępowaniu szczególnym — stwierdzi sprzeczność z Konstytucją, Prezydent Republiki zwraca ustawę Zgromadzeniu Krajowemu; w przeciwnym razie, obowiązany jest on ustawę podpisać i ogłosić w ciągu pięciu dni.

(6) Ustawę poddaną pod referendum Prezydent Republiki podpisuje tylko wtedy, gdy referendum ją zatwierdzi²⁶.

§ 27

Członkowie Zgromadzenia Krajowego mogą kierować pytania do parlamentarnego rzecznika praw obywatelskich oraz parlamentarnego rzecznika praw mniejszości narodowych i etnicznych, do Prezesa Państwowej Izby Obrachunkowej i Prezesa Węgierskiego Banku Narodowego, zaś interpelacje i zapytania — do Rządu, do każdego członka Rządu oraz do Prokuratora Generalnego, we wszystkich sprawach objętych zakresem ich zadań.

§ 28

(1) Kadencja Zgromadzenia Krajowego rozpoczyna się od posiedzenia konstytuującego.

(2) Zgromadzenie Krajowe może się rozwiązać również przed upływem kadencji.

(3) Prezydent Republiki może, zarządzając jednocześnie wybory, rozwiązać Zgromadzenie Krajowe, jeżeli:

a) Zgromadzenie Krajowe — podczas tej samej kadencji — w ciągu dwunastu miesięcy co najmniej w czterech wypadkach uchwali wotum nieufności wobec Rządu, albo

b) w wypadku ustania pełnomocnictw Rządu nie dokona ono wyboru na premiera osoby proponowanej przez Prezydenta Republiki w ciągu czterdziestu dni, licząc od przedstawienia pierwszego wniosku osobowego.

(4) [*Uchylony ustawą XL z 1990 r.*]

(5) Przed rozwiązaniem Zgromadzenia Krajowego Prezydent Republiki obowiązany jest zasięgnąć opinii premiera, Przewodniczącego

²⁶ § 26 ust. (6) dodany mocą § 2 ustawy LIX z 1997 r.

Zgromadzenia Krajowego oraz przywódców frakcji parlamentarnych partii reprezentowanych w Zgromadzeniu Krajowym.

(6) W ciągu trzech miesięcy od upływu kadencji Zgromadzenia Krajowego, jego rozwiązania się lub rozwiązania należy dokonać wyboru nowego Zgromadzenia Krajowego²⁷.

(7) Działalność Zgromadzenia Krajowego trwa do posiedzenia konstytuującego nowego Zgromadzenia Krajowego²⁸.

§ 28/A

(1) W czasie stanu wyjątkowego lub stanu konieczności Zgromadzenie Krajowe nie może się rozwiązać ani zostać rozwiązane.

(2) Jeśli kadencja Zgromadzenia Krajowego upływa w czasie trwania stanu wyjątkowego lub stanu konieczności, ulega ona przedłużeniu do czasu zakończenia stanu wyjątkowego lub stanu konieczności.

(3) W czasie stanu wojny, stanu groźby wojny lub stanu konieczności Prezydent Republiki może ponownie zwołać Zgromadzenie Krajowe, które rozwiązało się lub zostało rozwiązane. O przedłużeniu swojej kadencji postanawia samo Zgromadzenie Krajowe.

§ 28/B²⁹

(1) Przedmiotem referendum ogólnokrajowego i inicjatywy ludowej może być sprawa objęta zakresem kompetencji Zgromadzenia Krajowego.

(2) Do przyjęcia ustawy o referendum ogólnokrajowym i inicjatywie ludowej wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 28/C³⁰

(1) Celem przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego może być podjęcie decyzji lub wydanie opinii; zarządzenie referendum następuje obligatoryjnie lub fakultatywnie.

²⁷ Treść ust. (6) § 28 ustalona mocą § 2 ustawy XCVIII z 1997 r. Zd. drugie ust. (6) stanowi obecny ust. (7).

²⁸ Ust. (7) § 28 dodany mocą § 2 ustawy XCVIII z 1997 r.

²⁹ § 28/B dodany mocą § 3 ustawy LIX z 1997 r.

³⁰ § 28/C dodany mocą § 3 ustawy LIX z 1997 r.

(2) Referendum ogólnokrajowe musi zostać zarządzone, jeśli z inicjatywą wystąpi co najmniej 200 000 wyborców.

(3) Jeśli zarządzenie referendum ogólnokrajowego jest obligatoryjne, wówczas decyzja podjęta w wyniku skutecznego referendum jest dla Zgromadzenia Krajowego wiążąca.

(4) Zgromadzenie Krajowe może zarządzić referendum ogólnokrajowe, jeśli z inicjatywą wystąpi Prezydent Republiki, Rząd, jedna trzecia deputowanych do Zgromadzenia Krajowego lub 100 000 wyborców.

(5) Nie można przeprowadzić referendum ogólnokrajowego w przedmiocie:

- a) budżetu, wykonania budżetu, rodzajów podatków centralnych i opłat skarbowych, ceł, jak również treści ustaw dotyczących centralnych uwarunkowań podatków lokalnych,
- b) powinności wynikających z obowiązujących umów międzynarodowych lub treści ustaw określających te powinności,
- c) postanowień Konstytucji dotyczących referendum i inicjatywy ludowej,
- d) spraw personalnych objętych zakresem kompetencji Zgromadzenia Krajowego oraz spraw dotyczących restrukturyzacji (reorganizacji, likwidacji),
- e) rozwiązania Zgromadzenia Krajowego,
- f) programu Rządu,
- g) proklamowania stanu wojny, ogłoszenia stanu wyjątkowego i stanu konieczności,
- h) użycia sił zbrojnych poza granicą lub wewnątrz kraju,
- i) rozwiązania organu przedstawicielskiego samorządu lokalnego,
- j) ogłoszenia amnestii powszechnej.

(6) Referendum ogólnokrajowe uznaje się za skuteczne, jeśli na postawione pytania identycznej odpowiedzi udzieli więcej niż połowa ważnie głosujących wyborców, ale co najmniej ponad jedna czwarta wszystkich wyborców³¹.

³¹ § 28/C ust. (6) zmieniony mocą § 3 ustawy XCVIII z 1997 r.

§ 28/D³²

Z krajową inicjatywą ludową może wystąpić grupa co najmniej 50 000 wyborców. Krajowa inicjatywa ludowa może zmierzać do spowodowania, by Zgromadzenie Krajowe wprowadziło do porządku dziennego sprawę należącą do zakresu jego kompetencji. Sprawę określoną w krajowej inicjatywie ludowej Zgromadzenie Krajowe obowiązane jest poddać pod obrady.

§ 28/E³³

W przypadku inicjatywy obywatelskiej, zmierzającej do zarządzania referendum ogólnokrajowego, podpisy można zbierać w ciągu czterech miesięcy, w przypadku krajowej inicjatywy ludowej w ciągu dwóch miesięcy.

Rozdział III

PREZYDENT REPUBLIKI

§ 29

(1) Głową państwa węgierskiego jest Prezydent Republiki, który wyraża jedność narodu i stoi na straży demokratycznej działalności organizacji państwowej.

(2) Prezydent Republiki jest naczelnym dowódcą sił zbrojnych.

§ 29/A

(1) Prezydenta Republiki wybiera Zgromadzenie Krajowe na pięć lat.

(2) Na Prezydenta Republiki może zostać wybrany każdy obywatel węgierski posiadający prawo wyborcze, który do dnia wyborów ukończył trzydzieści pięć lat.

(3) Prezydent Republiki może zostać ponownie wybrany najwyżej jeden raz.

³² § 28/D dodany mocą § 3 ustawy LIX z 1997 r.

³³ § 28/E dodany mocą § 3 ustawy XCVIII z 1997 r.

§ 29/B

(1) Wybory Prezydenta Republiki poprzedza zgłaszanie kandydatów. Dla ważności zgłoszenia wymagane jest pisemne poparcie ze strony co najmniej pięćdziesięciu członków Zgromadzenia Krajowego. Zgłoszenie należy złożyć przed zarządzeniem głosowania przez Przewodniczącego Zgromadzenia Krajowego. Członek Zgromadzenia Krajowego może udzielić poparcia tylko jednemu kandydatowi. Jeśli ktoś udzieli poparcia kilku kandydatom, wszystkie udzielone przezeń poparcia są nieważne.

(2) Zgromadzenie Krajowe wybiera Prezydenta Republiki w głosowaniu tajnym. W razie potrzeby odbywa się kilka tur głosowania. W pierwszej turze głosowania na Prezydenta Republiki zostaje wybrany ten, kto uzyskał głosy dwóch trzecich deputowanych.

(3) Jeśli w pierwszym głosowaniu żaden kandydat nie uzyska tej większości, wówczas na podstawie nowych zgłoszeń dokonanych w myśl ust. (1), należy przeprowadzić ponowne głosowanie. W drugiej turze głosowania do wyboru wymagana jest również większość dwóch trzecich głosów.

(4) Jeśli w drugiej turze głosowania żaden z kandydatów nie uzyska wymaganej większości, należy przeprowadzić trzecią turę głosowania. W tej turze można głosować tylko na dwóch kandydatów, którzy w drugiej turze głosowania uzyskali największą liczbę głosów. W trzeciej turze głosowania na Prezydenta Republiki wybrany zostaje ten, kto uzyskał większość głosów, bez względu na liczbę uczestniczących w głosowaniu.

(5) Procedurę głosowania należy zakończyć najwyżej w ciągu trzech kolejnych dni.

§ 29/C

(1) Wyboru Prezydenta Republiki należy dokonać co najmniej trzydzieści dni przed upływem kadencji urzędującego prezydenta, jeśli zaś ta kadencja zakończy się przed czasem, w ciągu trzydziestu dni od jej ustania.

(2) Wybory prezydenckie zarządza Przewodniczący Zgromadzenia Krajowego.

§ 29/D

Nowo wybrany Prezydent Republiki obejmuje swój urząd z chwilą upływu kadencji urzędującego prezydenta, zaś w przypadku zakończenia tej kadencji przed czasem, w ósmym dniu od ogłoszenia wyników wyborów; przed objęciem urzędu składa on przysięgę przed Zgromadzeniem Krajowym.

§ 29/E

(1) W przypadku, gdy zaistnieją przejściowe przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Republiki lub jeśli kadencja Prezydenta Republiki z jakichkolwiek przyczyn zakończy się przed czasem, wówczas do chwili objęcia urzędu przez nowego Prezydenta Republiki uprawnienia Prezydenta Republiki wykonuje Przewodniczący Zgromadzenia Krajowego, z tym ograniczeniem, że nie może on przysyłać ustaw Zgromadzeniu Krajowemu do ponownego rozpatrzenia ani Trybunałowi Konstytucyjnemu do zbadania; nie może rozwiązać Zgromadzenia Krajowego, zaś z prawa łaski może korzystać jedynie w stosunku do skazanych prawomocnym wyrokiem.

(2) W czasie zastępowania Prezydenta Republiki Przewodniczący Zgromadzenia Krajowego nie może korzystać ze swych praw deputowanego, zaś zadania Przewodniczącego Zgromadzenia Krajowego pełni zamiast niego wyłoniony przez Zgromadzenie Krajowe wiceprzewodniczący.

§ 30

(1) Niedopuszczalne jest łączenie urzędu Prezydenta Republiki z wszelkimi innymi urzędami lub stanowiskami państwowymi, społecznymi i politycznymi. Prezydent Republiki nie może wykonywać żadnej innej pracy zarobkowej i — z wyjątkiem działalności objętej ochroną praw autorskich — nie może przyjmować wynagrodzenia.

(2) Do przyjęcia ustawy o poborach Prezydenta Republiki, o przyszłych mu ulgach oraz wysokości kosztów na wydatki, wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 30/A

(1) Prezydent Republiki

- a) reprezentuje państwo węgierskie,
- b) w imieniu Republiki Węgierskiej zawiera umowy międzynarodowe; jeśli przedmiot umowy podlega kompetencji władzy ustawodawczej, do zawarcia umowy wymagana jest uprzednia zgoda Zgromadzenia Krajowego,
- c) mianuje i przyjmuje ambasadorów i postów,
- d) wyznacza datę wyborów powszechnych do Zgromadzenia Krajowego i samorządów lokalnych oraz datę referendum ogólnokrajowego³⁴,
- e) może brać udział w posiedzeniach Zgromadzenia Krajowego i komisji Zgromadzenia Krajowego oraz zabierać na nich głos,
- f) może stawiać wnioski w sprawie podjęcia rozstrzygnięć przez Zgromadzenie Krajowe,
- g) może inicjować referendum,
- h) mianuje i odwołuje — zgodnie z przepisami zawartymi w odrębnej ustawie — sekretarzy stanu³⁵,
- i) na wniosek osób lub organów, określonych w odrębnej ustawie, mianuje i odwołuje prezesa i wiceprezesów Węgierskiego Banku Narodowego oraz profesorów uniwersytetów; powołuje i odwołuje rektorów uniwersytetów; mianuje i awansuje generałów; zatwierdza na urząd Prezesa Węgierskiej Akademii Nauk,
- j) nadaje określone ustawą tytuły, ordery i odznaczenia oraz zezwala na ich noszenie,
- k) stosuje prawo łaski,
- l) decyduje w sprawach obywatelstwa,
- m) decyduje we wszystkich sprawach, które odrębne ustawy zaliczają do zakresu jego kompetencji.

(2) Wszystkie rozstrzygnięcia i zarządzenia Prezydenta Republiki, o których mowa w ust. (1) — z wyjątkiem określonych w punktach a), d), e), f) i g) — wymagają kontrasygnaty premiera lub właściwego ministra.

³⁴ Treść § 30/A ust. (1) pkt d) ustalona mocą § 4 ustawy LIX z 1997 r.

³⁵ Treść § 30/A ust. (1) pkt h) ustalona mocą § 4 ustawy LXI z 1994 r.; zmiana weszła w życie z dniem wyborów przedstawicieli samorządów lokalnych w 1994 r.

§ 31

(1) Mandat prezydenta ulega zakończeniu wskutek:

- a) upływu kadencji,
- b) śmierci prezydenta,
- c) stanu uniemożliwiającego sprawowanie urzędu przez czas dłuższy niż dziewięćdziesiąt dni,
- d) orzeczenia o niedopuszczalnym połączeniu funkcji,
- e) rezygnacji,
- f) złożenia prezydenta z urzędu.

(2) Jeśli w stosunku do Prezydenta Republiki — podczas sprawowania przezeń urzędu — zajdą okoliczności powodujące niedopuszczalne połączenie funkcji [art.30 ust. (1)], wówczas, na wniosek któregokolwiek z deputowanych, Zgromadzenie Krajowe rozstrzyga o stwierdzeniu niedopuszczalnego połączenia funkcji. Do podjęcia takiej uchwały wymagane są głosy dwóch trzecich deputowanych. Głosowanie jest tajne.

(3) Prezydent Republiki może zrezygnować ze swego urzędu, składając oświadczenie Zgromadzeniu Krajowemu. Dla ważności rezygnacji wymagane jest jej przyjęcie przez Zgromadzenie Krajowe. Zgromadzenie Krajowe w terminie piętnastu dni może zwrócić się do prezydenta o ponowne rozważenie swojej decyzji. Jeśli Prezydent Republiki pozostanie przy swej decyzji, Zgromadzenie Krajowe nie może uchylić się od przyjęcia jej do wiadomości.

(4) Prezydent Republiki może zostać złożony z urzędu, jeśli w toku jego sprawowania rozmyślnie naruszy Konstytucję lub inną ustawę.

§ 31/A

(1) Osoba Prezydenta Republiki jest nietykalna; jego prawnokarną ochronę zapewnia odrębna ustawa.

(2) Jeśli Prezydent Republiki w toku sprawowania urzędu naruszy Konstytucję lub jakąkolwiek inną ustawę, wówczas jedna piąta deputowanych do Zgromadzenia Krajowego może wystąpić z wnioskiem o pociągnięcie go do odpowiedzialności.

(3) Do wszczęcia postępowania w sprawie pociągnięcia do odpowiedzialności wymagane są głosy dwóch trzecich deputowanych do Zgromadzenia Krajowego. Głosowanie jest tajne.

(4) Począwszy od podjęcia uchwały przez Zgromadzenie Krajowe do czasu zakończenia postępowania w sprawie pociągnięcia do odpowiedzialności Prezydent Republiki nie może sprawować swojego urzędu.

(5) Osądzenie czynu należy do właściwości Trybunału Konstytucyjnego.

(6) Jeśli w wyniku przeprowadzonego postępowania Trybunał Konstytucyjny stwierdzi fakt naruszenia ustawy, może złożyć Prezydenta Republiki z urzędu.

(7) [*Uchylony ustawą XL z 1990 r.*]

(8) [*Uchylony ustawą XL z 1990 r.*]

§ 32

(1) Jeśli postępowanie o pociągnięcie Prezydenta Republiki do odpowiedzialności jest prowadzone z powodu czynu podlegającego odpowiedzialności karnej, a popełnionego podczas sprawowania urzędu w związku z wykonywaniem działalności urzędowej, wówczas w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym, stosuje się również podstawowe przepisy procedury karnej. Oskarżenie reprezentuje rzecznik oskarżenia wybrany przez Zgromadzenie Krajowe spośród swoich członków.

(2) Z powodu innych czynów postępowanie karne przeciw Prezydentowi Republiki można wytoczyć dopiero po zakończeniu jego mandatu.

(3) Jeśli Trybunał Konstytucyjny stwierdzi, że Prezydent Republiki jest winien umyślnego popełnienia przestępstwa, może złożyć prezydenta z urzędu, a także zastosować równocześnie wszelkie kary i środki przewidziane w kodeksie karnym dla danego przestępstwa.

Rozdział IV

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

§ 32/A

(1) Trybunał Konstytucyjny bada zgodność przepisów prawnych z Konstytucją oraz wypełnia zadania, które ustawa zalicza do zakresu jego właściwości.

(2) Trybunał Konstytucyjny uchyla ustawy i inne przepisy prawne w wypadku stwierdzenia ich sprzeczności z Konstytucją.

(3) W wypadkach określonych w ustawie, każdy może wystąpić z inicjatywą wszczęcia postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

(4) Trybunał Konstytucyjny składa się z jedenastu członków, wybieranych przez Zgromadzenie Krajowe. Kandydatów na członków Trybunału Konstytucyjnego wysuwa komisja nominacyjna³⁶, w skład której wchodzi po jednym przedstawicielu frakcji parlamentarnych partii reprezentowanych w Zgromadzeniu Krajowym. Do wyboru członków Trybunału Konstytucyjnego wymagane są głosy dwóch trzecich deputowanych do Zgromadzenia Krajowego³⁷.

(5) Członkowie Trybunału Konstytucyjnego nie mogą być członkami partii, nie mogą też prowadzić działalności politycznej, oprócz zadań wynikających z zakresu kompetencji Trybunału Konstytucyjnego.

(6) Do przyjęcia ustawy o organizacji i działalności Trybunału Konstytucyjnego wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

Rozdział V

PARLAMENTARNY RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH ORAZ PARLAMENTARNY RZECZNIK PRAW MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH I ETNICZNYCH

§32/B

(1) Zadaniem Parlamentarnego Rzecznika Praw Obywatelskich jest kontrola i badanie związanych z prawami konstytucyjnymi nieprawidłowości, o których powziął on wiadomość, jak również inicjowanie powszechnych lub indywidualnych środków ich uzdrowienia.

(2) Zadaniem Parlamentarnego Rzecznika Praw Mniejszości Narodowych i Etnicznych jest kontrola i badanie związanych z prawami

³⁶ W oryginale: „jelölő bizottság” dosłownie: komisja wysuwająca kandydatów (przyp. tłum.).

³⁷ § 32/A ust. (4) — zmiana liczby członków Trybunału Konstytucyjnego dokonana mocą § 1 ustawy LXXIV z 1994 r.

mniejszości narodowych i etnicznych nieprawidłowości, o których powziął on wiadomość, jak również inicjowanie powszechnych i indywidualnych środków ich uzdrowienia.

(3) W przypadkach określonych w ustawie, każdy może wystąpić z inicjatywą wszczęcia postępowania przez parlamentarnego rzecznika.

(4) Parlamentarnego Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Parlamentarnego Rzecznika Praw Mniejszości Narodowych i Etnicznych wybiera Zgromadzenie Krajowe, na wniosek Prezydenta Republiki, głosami dwóch trzecich deputowanych. W celu ochrony poszczególnych praw konstytucyjnych Zgromadzenie Krajowe może również powołać odrębnych rzeczników.

(5) [*Uchylony mocą art. 1 ust. (2) ustawy LXXIII z 1994 r.*]

(6) Parlamentarny rzecznik co roku składa Zgromadzeniu Krajowemu sprawozdanie z doświadczeń uzyskanych w toku swej działalności.

(7) Do przyjęcia ustawy o parlamentarnych rzecznikach wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

Rozdział VI

PAŃSTWOWA IZBA OBRACHUNKOWA

ORAZ

WĘGIERSKI BANK NARODOWY

§ 32/C

(1) Państwowa Izba Obrachunkowa jest organem Zgromadzenia Krajowego do spraw kontroli finansowo-gospodarczej. W zakresie swych zadań kontroluje zarządzanie finansami państwowymi, a w tych ramach zasadność projektu budżetu państwa, niezbędność i celowość wydatków, parafuje umowy dotyczące zaciągania kredytów budżetowych; wstępnie bada zgodność z prawem wydatków budżetu państwa; kontroluje zamknięcie rachunków państwowych, dokonane po jego wykonaniu, kontroluje zarządzanie majątkiem państwowym, działalność przedsiębiorstw i zakładów stanowiących własność państwa w zakresie utrzymywania i pomnażania majątku; wypełnia inne zadania, które ustawa zalicza do jej właściwości.

(2) Państwowa Izba Obrachunkowa przeprowadza kontrolę pod względem legalności, celowości i efektywności. O dokonanych kontrolach Państwowa Izba Obrachunkowa informuje Zgromadzenie Krajowe w formie sprawozdania. Sprawozdanie to podlega opublikowaniu. Sprawozdanie z kontroli zamknięcia rachunków państwowych przez Państwową Izbę Obrachunkową przedkłada Zgromadzeniu Krajowemu razem z zamknięciem rachunków państwowych.

(3) Do wyboru prezesa i wiceprezesów Państwowej Izby Obrachunkowej wymagane są głosy dwóch trzecich deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

(4) Do przyjęcia ustawy o organizacji i trybie działania Państwowej Izby Obrachunkowej wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 32/D

(1) Zadaniem Węgierskiego Banku Narodowego jest emitowanie legalnych środków płatniczych, ochrona stabilności narodowych środków płatniczych oraz regulowanie obrotu pieniężnego, w trybie ustalonym odrębną ustawą.

(2) Prezesa Węgierskiego Banku Narodowego mianuje Prezydent Republiki na sześć lat.

(3) Prezes Węgierskiego Banku Narodowego co roku składa Zgromadzeniu Krajowemu sprawozdanie z działalności Banku.

Rozdział VII

RZĄD

§ 33³⁸

- (1) Rząd składa się z
- a) premiera oraz
 - b) ministrów.

(2) Premiera zastępuje wskazany przezeń minister.

(3) Premiera wybiera — na wniosek Prezydenta Republiki — Zgromadzenie Krajowe większością głosów swoich członków. O wyborze

³⁸ Zmiana wprowadzona mocą § 1 ustawy XXIX z 1990 r.

premiera oraz o przyjęciu programu Rządu Zgromadzenie Krajowe decyduje jednocześnie.

(4) Ministrów powołuje i odwołuje Prezydent Republiki na wniosek premiera.

(5) Rząd powstaje z chwilą powołania ministrów. Po sformowaniu Rządu, członkowie Rządu składają przysięgę przed Zgromadzeniem Krajowym.

§ 33/A³⁹

Pełnomocnictwa Rządu ustają z chwilą:

a) ukonstytuowania się nowo wybranego Zgromadzenia Krajowego;

b) ustąpienia premiera lub Rządu;

c) śmierci premiera,

d) utraty przez premiera prawa wyborczego,

e) stwierdzenia w przypadku premiera niedopuszczalnego połączenia funkcji albo

f) jeśli, stosownie do postanowień zawartych w art. 39/A ust. (1), Zgromadzenie Krajowe uchwali wobec premiera wotum nieufności i wybierze nowego premiera.

§ 33/B⁴⁰

Pełnomocnictwa ministra ustają z chwilą:

a) ustania pełnomocnictw Rządu,

b) rezygnacji,

c) odwołania,

d) śmierci,

e) utraty prawa wyborczego,

f) stwierdzenia niedopuszczalnego połączenia funkcji.

§ 34⁴¹

Wykaz ministerstw Republiki Węgierskiej zawiera odrębna ustawa.

³⁹ Treść § 33/A ust. (1) pkt c-f) ustalona mocą art. 5 i § 14 ust. (1) ustawy LIX z 1997 r.

⁴⁰ § 33/B dodany mocą § 6 ustawy LIX z 1997 r.

⁴¹ Treść § 34 ustalona mocą § 2 ustawy XXIX z 1990 r.

(1) Rząd

- a) chroni ustrój konstytucyjny, chroni i zapewnia prawa obywateli;
- b) zapewnia wykonanie ustaw;
- c) kieruje pracą ministerstw i innych organów podległych mu bezpośrednio oraz koordynuje ich działalność;
- d) przy współdziałaniu ministra spraw wewnętrznych zapewnia kontrolę legalności samorządów lokalnych⁴²;
- e) zapewnia opracowanie planów społeczno-gospodarczych i czuwa nad ich wykonaniem;
- f) ustala zadania państwa w zakresie rozwoju naukowego i kulturalnego oraz zapewnia warunki ich realizacji;
- g) ustala państwowy system opieki społecznej i zdrowotnej oraz troszczy się o środki materialne na te cele;
- h) kieruje działalnością sił zbrojnych, policji i organów porządkowych;
- i) przedsięwzięje niezbędne środki w celu zapobieżenia klęskom żywiołowym lub ich następstwom zagrażającym życiu i mieniu obywateli (dalej: sytuacja zagrożenia) oraz w celu ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwa publicznego;
- j) współdziała w ustalaniu polityki zagranicznej; zawiera umowy międzynarodowe w imieniu Rządu Republiki Węgierskiej;
- k) wypełnia wszelkie zadania, które ustawa zalicza do zakresu jego kompetencji.

(2) Rząd w zakresie swoich kompetencji wydaje rozporządzenia i podejmuje uchwały; podpisuje je premier. Rozporządzenia i uchwały wydawane przez Rząd nie mogą być sprzeczne z ustawami. Rozporządzenia Rządu podlegają ogłoszeniu w dzienniku urzędowym.

(3) W sytuacji zagrożenia Rząd może, na podstawie upoważnienia Zgromadzenia Krajowego, wydawać rozporządzenia i przedsięwziąć środki odbiegające od postanowień poszczególnych ustaw. Do przyjęcia

⁴² Treść § 35 ust. (1) pkt d) ustalona mocą § 4 ustawy LIX z 1997 r., która weszła w życie z dniem wyborów przedstawicieli samorządów lokalnych w 1994 r.

ustawy o przepisach, które mogą być stosowane w sytuacji zagrożenia, wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

(4) Rząd uchyla lub zmienia wszelkie, z wyjątkiem przepisów prawnych, sprzeczne z ustawą decyzje lub środki przedsięwzięte przez podległe mu organy.

§ 36

Przy wykonywaniu swych zadań Rząd współdziała z zainteresowanymi organizacjami społecznymi.

§ 37

(1) Premier przewodniczy posiedzeniom Rządu i troszczy się o wykonywanie rozporządzeń i uchwał Rządu.

(2) Ministrowie kierują należącymi do ich kompetencji działami administracji państwowej oraz działalnością podległych im organów stosownie do postanowień przepisów prawnych oraz uchwał Rządu. Ministrowie bez teki wypełniają zadania ustalone przez Rząd⁴³.

(3) Premier i członkowie Rządu mogą w zakresie swych kompetencji wydawać rozporządzenia. Rozporządzenia te nie mogą być sprzeczne z ustawami lub rozporządzeniami i uchwałami Rządu. Rozporządzenia podlegają ogłoszeniu w dzienniku urzędowym.

§ 38

[*Uchylony ustawą XXXI z 1989 r.*]

§ 39

(1) Rząd odpowiada za swoją działalność przed Zgromadzeniem Krajowym. Jest obowiązany składać Zgromadzeniu Krajowemu regularnie sprawozdania ze swojej działalności.

(2) Członkowie Rządu odpowiadają za swoją działalność przed Rządem i Zgromadzeniem Krajowym oraz są obowiązani do składania Rządowi i Zgromadzeniu Krajowemu sprawozdań ze swojej działalności. Status prawny członków Rządu i sekretarzy stanu, ich wynagrodzenie oraz tryb pociągania ich do odpowiedzialności ustala odrębna ustawa.

⁴³ Zmiana wprowadzona mocą § 3 ustawy XXIX z 1990 r.

(3) Członkowie Rządu mogą uczestniczyć w posiedzeniach Zgromadzenia Krajowego i zabierać na nich głos.

§ 39/A

(1) Wniosek o wotum nieufności w stosunku do premiera może zgłosić w formie pisemnej co najmniej jedna piąta deputowanych, wysuwając kandydaturę osoby proponowanej na urząd premiera. Wniosek o wotum nieufności zgłoszony w stosunku do premiera należy uważać za zgłoszenie wniosku nieufności w stosunku do Rządu. Jeżeli na podstawie tego wniosku większość deputowanych do Zgromadzenia Krajowego uchwali wotum nieufności, wówczas osobę proponowaną na nowego premiera uznaje się za wybraną.

(2) Dyskusję i głosowanie nad wnioskiem o wotum nieufności przeprowadza się najwcześniej po upływie trzech dni od zgłoszenia wniosku, najpóźniej zaś w ciągu ośmiu dni od tego zgłoszenia.

(3) Rząd — za pośrednictwem premiera — może wnieść, w terminach określonych w ust. (2), wniosek o głosowanie nad wotum zaufania.

(4) Rząd — za pośrednictwem premiera — może również wnieść, by głosowanie nad zgłoszonym przez niego przedłożeniem stanowiło zarazem głosowanie nad wotum zaufania.

(5) Jeśli w sytuacjach, o których mowa w ust. (3) — (4), Zgromadzenie Krajowe nie uchwali wotum zaufania wobec Rządu, Rząd jest zobowiązany podać się do dymisji.

§ 39/B

Jeśli pełnomocnictwa Rządu ustają, Rząd sprawuje obowiązki do czasu utworzenia nowego Rządu i sprawuje wszelkie kompetencje przysługujące Rządowi; nie może jednak zawierać umów międzynarodowych, a rozporządzenia może wydawać jedynie w wypadkach niecierpiących zwłoki, na podstawie wyraźnego upoważnienia określonego w ustawie.

§ 39/C⁴⁴

(1) Jeśli pełnomocnictwa premiera ustają wobec ukonstytuowania się nowo wybranego Zgromadzenia Krajowego albo rezygnacji premiera lub Rządu, premier aż do chwili wyboru nowego premiera wykonuje

⁴⁴ § 39/C dodany mocą § 7 ustawy LIX z 1997 r.

jego kompetencje jako premier sprawujący obowiązki, nie może jednak występować z wnioskiem o mianowanie nowego ministra lub odwołanie ministra, zaś rozporządzenia może jedynie wydawać w wypadkach niecierpiących zwłoki, na podstawie wyraźnego upoważnienia określonego w ustawie.

(2) Jeśli pełnomocnictwa premiera ustają wskutek śmierci, utraty prawa wyborczego lub stwierdzenia niedopuszczalnego połączenia funkcji, wówczas do chwili wyboru nowego premiera kompetencje premiera — z ograniczeniami określonymi w ust. (1) — sprawuje minister wyznaczony przez premiera; jeżeli wyznaczonych było kilku ministrów — minister wyznaczony na pierwszym miejscu.

§ 40

(1) Rząd może, w celu wykonania zadań w określonych dziedzinach, tworzyć komisje rządowe.

(2) [*Uchylony mocą § 14 ust. (1) ustawy LIX z 1997 r.*]

(3) Rząd może poddać swemu bezpośredniemu nadzorowi każdą dziedzinę administracji państwowej i utworzyć w tym celu odrębne organy.

Rozdział VIII **SIŁY ZBROJNE I POLICJA**

§ 40/A⁴⁵

(1) Podstawowym obowiązkiem sił zbrojnych (Honwedów Węgierskich, Straży Granicznej) jest militarna obrona ojczyzny oraz wypełnianie kolektywnych zadań obronnych, wynikających z umów międzynarodowych⁴⁶. Do obowiązków Straży Granicznej w zakresie zabezpieczenia porządku należy ochrona granicy państwowej, kontrola ruchu granicznego i utrzymywanie ładu granicznego. Do przyjęcia ustawy o zadaniach sił zbrojnych oraz dotyczących ich przepisach szczegółowych wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

⁴⁵ Treść § 40/A ustalona mocą § 2 ustawy CVII z 1993 r.

⁴⁶ § 40/A ust. (1) zd. pierwsze zmienione mocą § 5 ustawy XCI z 2000 r.

(2) Podstawowym zadaniem policji jest ochrona bezpieczeństwa publicznego i porządku wewnętrznego. Do przyjęcia ustawy o policji oraz o przepisach szczegółowych związanych z działalnością w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 40/B

(1) [*Uchylony mocą § 5 ustawy XCI z 2000 r.*]

(2) Sił zbrojnych można użyć w wypadku akcji zbrojnych, zmierzających do obalenia ustroju konstytucyjnego lub zagarnięcia władzy wyłącznej, jak również w wypadku poważnych aktów przemocy dokonywanych przy użyciu broni lub przez grupy zbrojne, a w skali masowej zagrażających bezpieczeństwu życia i mienia obywateli, oraz w wypadku ogłoszonego, zgodnie z postanowieniami Konstytucji, stanu konieczności, o ile nie wystarcza użycie policji.

(3) Jeżeli obowiązująca umowa międzynarodowa nie stanowi inaczej, uprawnienie do kierowania siłami zbrojnymi — w ramach określonych w Konstytucji — przysługuje wyłącznie Zgromadzeniu Krajowemu, Prezydentowi Republiki, Radzie Obrony Narodowej, Rządowi oraz właściwemu ministrowi. Podstawowe przepisy dotyczące kierowania siłami zbrojnymi oraz systemu wyższego szczebla dowództwa Honweków Węgierskich określa ustawa uchwalona głosami dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego, zaś przepisy szczegółowe ustala Rząd⁴⁷.

(4) Zawodowi członkowie sił zbrojnych, policji i cywilnych służb bezpieczeństwa narodowego nie mogą być członkami partii i nie mogą prowadzić działalności politycznej⁴⁸.

(5) Ustawa, przyjęta liczbą dwóch trzecich głosów obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego, może ustanowić ograniczenia działalności partyjnej członków sił zbrojnych nie będących żołnierzami zawodowymi⁴⁹.

⁴⁷ § 40/B ust. (3) zmieniony mocą § 2 ustawy XLII z 2001 r.

⁴⁸ Treść § 40/B ust. (4) ustalona mocą § 2 ustawy CVII z 1993 r.

⁴⁹ Treść § 40/B ust. (5) dodana mocą § 3 ustawy CVII z 1993 r.

§ 40/C⁵⁰

W celu ochrony terytorium kraju siłami obrony przeciwlotniczej i pogotowia lotniczego, wojska sprzymierzone przy odpowiednim zastosowaniu § 19/E — mogą za zezwoleniem Rządu prowadzić działalność patrolową.

Rozdział IX⁵¹ **SAMORZĄDY LOKALNE**

§ 41

(1) Obszar Republiki Węgierskiej dzieli się na stolicę, województwa, miasta i gminy.

(2) Stolica jest podzielona na dzielnice. W miastach można tworzyć dzielnice.

§ 42

Spółeczności wyborców w gminie, mieście, stolicy i jej dzielnicach oraz w województwie przysługuje prawo do samorządności lokalnej. Samorządność lokalna jest to samodzielne, demokratyczne prowadzenie lokalnych spraw publicznych dotyczących społeczności wyborców, jak również sprawowanie lokalnej władzy publicznej w interesie ludności.

§ 43

(1) Podstawowe prawa samorządów lokalnych (§ 44/A) są równe. Obowiązki samorządów mogą być zróżnicowane.

(2) Prawa i obowiązki samorządów lokalnych określa ustawa. Zgodnie z prawem wykonywanie kompetencji samorządu podlega ochronie sądowej, w obronie swych praw samorząd może występować do Trybunału Konstytucyjnego.

⁵⁰ § 40/C zmieniony mocą § 6 ustawy XCI z 2000 r.

⁵¹ Treść rozdziału IX ustalona mocą § 4 ustawy LXIII z 1990 r.

§ 44

(1) Wyborcy realizują samorządność lokalną za pośrednictwem wybranego przez siebie organu przedstawicielskiego⁵², jak również w drodze referendum lokalnego⁵³.

(2) Wybory członków organu przedstawicielskiego oraz burmistrza, z wyjątkiem wyborów uzupełniających, należy przeprowadzić w miesiącu października roku czwartego od wyborów poprzednich⁵⁴.

(3) Kadencja organu przedstawicielskiego trwa do dnia powszechnych wyborów samorządowych. W przypadku nie odbycia się wyborów z powodu braku kandydatów, kadencję organu przedstawicielskiego przedłuża się do dnia wyborów uzupełniających. Kadencja burmistrza trwa do chwili wyboru nowego burmistrza⁵⁵.

(4) Organ przedstawicielski może przed upływem swej kadencji — zgodnie z warunkami określonymi w ustawie o samorządach lokalnych — postanowić o swym rozwiązaniu. W przypadku rozwiązania się organu przedstawicielskiego lub jego rozwiązania przez Zgromadzenie Krajowe (art. 19 ust. (3) pkt 1) ustaje również kadencja burmistrza⁵⁶.

§ 44/A

(1) Lokalny organ przedstawicielski:

- a) w sprawach samorządowych samodzielnie normuje i zarządza; jego rozstrzygnięcia mogą być kontrolowane wyłącznie z punktu widzenia legalności,

⁵² Zrywając z systemem rad typu sowieckiego, ustawodawca węgierski powraca do dawnej, tradycyjnej terminologii z zakresu samorządu terytorialnego. Jednym z takich terminów jest „képviselő-testület”, dosłownie: ciało przedstawicielskie. Terminu tego nie można oddać w tłumaczeniu polskim terminem rada, nie tylko ze względów historycznych, lecz również dlatego że dosłowny odpowiednik tego słowa „tanács” — „rada” jest używany w aktualnych tekstach prawnych (np. w ustawie LXV z 1990 r. o samorządach lokalnych) na oznaczenie zlikwidowanych organów (przyp. tłum.).

⁵³ W oryginale: „helyi népszavazás”, dosłownie: lokalne głosowanie ludowe (przyp. tłum.).

⁵⁴ Treść § 44 ust. (2) zmieniona mocą 1 ustawy LXI z 1994 r., a następnie mocą § 5 ustawy XCVIII z 1997 r.

⁵⁵ § 44 ust. (3) dodany mocą § 1 ustawy LXI z 1994 r., a następnie jego treść została zmieniona mocą § 5 ustawy XCVIII z 1997 r.

⁵⁶ § 44 ust. (4) dodany mocą § 1 ustawy LXI z 1994 r., która weszła w życie z dniem wyznaczenia wyborów lokalnych deputowanych samorządowych i burmistrzów w 1994 r.

- b) w stosunku do własności samorządowej realizuje prawa przysługujące właścicielowi, samodzielnie gospodaruje przychodami samorządu, może podejmować działalność gospodarczą na własną odpowiedzialność,
- c) jest uprawniony do własnych przychodów potrzebnych na realizację określonych w ustawie, zadań samorządu, jak również uczestniczy proporcjonalnie do zadań w pomocy państwa,
- d) w ramach ustawy ustala rodzaje i wysokość podatków lokalnych,
- e) w ramach ustawy samodzielnie ustala swoją organizację i regulamin,
- f) może ustanawiać godła samorządowe oraz lokalne odznaczenia i tytuły honorowe,
- g) w sprawach publicznych, które dotyczą społeczności lokalnej, może występować z wnioskami do organów uprawnionych do wydania rozstrzygnięcia,
- h) może swobodnie zrzeszać się z innymi lokalnymi organami przedstawicielskimi, w celu reprezentowania interesów tworzyć samorządowe związki interesów, w zakresie swych zadań może współpracować z samorządami lokalnymi innych państw, jak również może być członkiem międzynarodowych organizacji samorządowych.

(2) W zakresie swych zadań lokalny organ przedstawicielski może wydawać zarządzenia, które nie mogą być sprzeczne z przepisami prawnymi wyższego rzędu.

§ 44/B

(1) Przewodniczącym lokalnego organu przedstawicielskiego jest burmistrz. Organ przedstawicielski może powoływać komisje oraz tworzyć swój urząd.

(2) Oprócz zadań samorządowych burmistrz może wyjątkowo wypełniać takie zadania i kompetencje z dziedziny administracji państwowej, jakie wynikają z ustawy lub rozporządzenia Rządu, wydanego na podstawie upoważnienia ustawowego.

(3) Ustawa lub rozporządzenie Rządu może ustanawiać zadania i kompetencje urzędowe z dziedziny administracji państwowej, obo-

wiążące notariusza⁵⁷, a wyjątkowo również kierownika administracyjnego urzędu organu przedstawicielskiego.

§ 44/C

Do przyjęcia ustawy o samorządach lokalnych wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego. Ustawa przyjęta taką samą większością głosów może ograniczyć podstawowe prawa samorządów.

Rozdział X USTRÓJ SĄDÓW

§ 45

(1) W Republice Węgierskiej wymiar sprawiedliwości sprawują: Sąd Najwyższy Republiki Węgierskiej, sądy apelacyjne⁵⁸, Sąd Stołeczny i sądy wojewódzkie oraz sądy miejscowe i sądy pracy⁵⁹.

(2) Na mocy ustawy mogą być powołane sądy szczególnie do spraw określonego rodzaju.

§ 46⁶⁰

(1) Jeśli ustawa nie stanowi inaczej, sądy orzekają w składach orzekających.

(2) W sprawach określonych ustawą i w trybie ustawą ustalonym w orzekaniu biorą udział również sędziowie niezawodowi.

(3) Tylko sędzia zawodowy może prowadzić postępowanie w składzie jednoosobowym oraz w charakterze przewodniczącego składu orzekającego.

⁵⁷ W oryginale: „jegyző” — notariusz, tradycyjny tytuł sekretarza gminy. Notariusz w polskim rozumieniu tego słowa to „közjegyző”, dosłownie: notariusz publiczny (przyp. tłum.).

⁵⁸ W oryginale: „az ítélőtáblák”, dosłownie: trybunały orzekające, stara historyczna nazwa sądów apelacyjnych (przyp. tłum.).

⁵⁹ § 45 ust. (1) zmieniony mocą § 8 ustawy LIX z 1997 r., który obowiązuje od 1 X 1997 r.

⁶⁰ § 46 zmieniony mocą § 9 ustawy LIX z 1997 r., który obowiązuje od 1 X 1997 r.

§ 47⁶¹

(1) Sąd Najwyższy jest najwyższym organem sądowym Republiki Węgierskiej.

(2) Sąd Najwyższy zapewnia jednolitość stosowania prawa przez sądy, jego uchwały w sprawie jednolitości są dla sądów wiążące.

§ 48

(1) Prezesa Sądu Najwyższego wybiera Zgromadzenie Krajowe na wniosek Prezydenta Republiki, wiceprezesów mianuje Prezydent Republiki na wniosek prezesa Sądu Najwyższego. Do wyboru prezesa Sądu Najwyższego wymagane są głosy dwóch trzecich deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

(2) Sędziów zawodowych mianuje Prezydent Republiki w sposób określony w ustawie.

(3) Sędziów można usunąć ze stanowiska jedynie z przyczyn określonych w ustawie i w określonym w ustawie postępowaniu.

§ 49

[Uchylony na mocy § 38 ust. (1) ustawy XXXI z 1989 r.]

§ 50

(1) Sądy Republiki Węgierskiej chronią i zabezpieczają ustrój konstytucyjny oraz prawa i interesy prawne obywateli; karzą sprawców przestępstw.

(2) Sąd kontroluje legalność decyzji administracyjnych.

(3) Sędziowie są niezawiśli i podlegają tylko ustawom. Sędziowie nie mogą być członkami partii i nie mogą prowadzić działalności politycznej.

(4) Administrację sądów sprawuje Krajowa Rada Sądownictwa, w administrowaniu współdziałają również sędziowskie organy samorządowe⁶².

⁶¹ § 47 zmieniony mocą § 9 ustawy LIX z 1997 r., który obowiązuje od 1 X 1997 r.

⁶² § 50 ust. (4) dodany mocą § 10 ustawy LIX z 1997 r., który obowiązuje od 1 X 1997 r.

(5) Do przyjęcia ustawy o organizacji i administracji sądów oraz o statusie prawnym i wynagrodzeniu sędziów wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego⁶³.

Rozdział XI

PROKURATURA

§ 51

(1) Prokurator Generalny Republiki Węgierskiej i prokuratura troszczą się o ochronę praw obywateli oraz konsekwentne ściganie wszelkich przestępstw, które naruszają ustroj konstytucyjny, bezpieczeństwo i niezawisłość kraju albo im zagrażają.

(2) Prokuratura prowadzi w określonych w ustawie sprawach czynności śledcze, reprezentuje oskarżenie w postępowaniu sądowym oraz sprawuje nadzór nad praworządnością wykonywania kar⁶⁴.

(3) Prokuratura współdziała przy zapewnianiu przestrzegania ustaw przez wszystkie organizacje społeczne, wszystkie organy państwowe oraz obywateli. W przypadku naruszenia ustawy występuje w obronie praworządności w przypadkach i trybie określonych w ustawie.

§ 52

(1) Prokuratora Generalnego Republiki Węgierskiej wybiera Zgromadzenie Krajowe na wniosek Prezydenta Republiki; zastępców Prokuratora Generalnego mianuje Prezydent Republiki na wniosek Prokuratora Generalnego.

(2) Prokurator Generalny jest odpowiedzialny przed Zgromadzeniem Krajowym i jest obowiązany składać mu sprawozdanie ze swojej działalności.

§ 53

(1) Prokuratorów mianuje Prokurator Generalny Republiki Węgierskiej.

⁶³ § 50 ust. (5) dodany mocą § 10 ustawy LIX z 1997 r., który obowiązuje od 1 X 1997 r.

⁶⁴ § 51 ust. (2) zmieniony mocą § 11 ustawy LIX z 1997 r.

(2) Prokuratorzy nie mogą być członkami partii i nie mogą prowadzić działalności politycznej.

(3) Prokurator Generalny przewodzi i kieruje działalnością organów prokuratury.

(4) Przepisy dotyczące prokuratury określa ustawa.

Rozdział XII

PODSTAWOWE PRAWA I OBOWIĄZKI

§ 54

(1) W Republice Węgierskiej każdy człowiek ma przyrodzone prawo do życia i godności ludzkiej, którego to prawa nikogo samowolnie pozbawić nie wolno.

(2) Nikogo nie wolno poddawać torturom ani traktowaniu o charakterze okrutnym, nieludzkim i poniżającym; szczególnie zabronione jest dokonywanie doświadczeń medycznych lub naukowych na człowieku bez jego zgody.

§ 55

(1) W Republice Węgierskiej każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego; nie można nikogo pozbawić wolności w sposób inny niż z przyczyn określonych ustawą i na podstawie postępowania określonego ustawą.

(2) Osobę podejrzaną o popełnienie przestępstwa i zatrzymaną należy w możliwie najkrótszym czasie albo wypuścić na wolność, albo doprowadzić do sędziego. Sędzia obowiązany jest do wysłuchania doprowadzonej przed siebie osoby i niezwłocznego wydania opatrzonej pisemnym uzasadnieniem decyzji o wypuszczeniu jej na wolność lub o aresztowaniu.

(3) Osobie, która padła ofiarą bezprawnego aresztowania lub pozbawienia wolności, przysługuje odszkodowanie.

§ 56

W Republice Węgierskiej każdy człowiek ma zdolność prawną.

§ 57

(1) W Republice Węgierskiej każdy człowiek jest równy wobec sądu i każdemu przysługuje prawo, by wszelkie wniesione przeciw nie-

mu oskarżenie oraz, w toku jakiegokolwiek procesu, jego prawa i obowiązki rozpatrzył w sprawiedliwej i jawnej rozprawie niezawisły i bezstronny sąd, utworzony zgodnie z ustawą.

(2) W Republice Węgierskiej nikogo nie można uważać za winnego dopóty, dopóki prawomocne orzeczenie sądu nie stwierdzi jego odpowiedzialności karnej.

(3) Osoby, przeciw którym toczy się postępowanie karne, w każdej fazie tego postępowania mają prawo do obrony. obrońcy nie można pociągnąć do odpowiedzialności za opinie wyrażone w toku sprawowania obrony.

(4) Nikogo nie można uznać winnym ani wymierzyć mu kary z powodu czynu, który w chwili jego popełnienia nie stanowił przestępstwa w prawie węgierskim.

(5) W Republice Węgierskiej każdy może wystąpić, przy użyciu określonych ustawą środków prawnych, przeciw wszelkim rozstrzygnięciom wydanym przez sądy, administrację publiczną lub inne władze, które naruszają jego prawa lub prawem uznane interesy. Ustawa, przyjęta głosami dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego, może ograniczyć prawo dostępu do środków prawnych w tym celu, by rozstrzygnięcie sporów prawnych mogło następować w rozsądnym, adekwatnym okresie czasu⁶⁵.

§ 58

(1) Każdy, kto legalnie przebywa na terytorium Węgier — z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie — ma prawo swobodnego przemieszczania się i swobodnego wyboru miejsca pobytu, z prawem do opuszczenia miejsca zamieszkania i kraju włącznie.

(2) Cudzoziemca, który legalnie przebywa na terytorium Węgier, można wydalic z kraju jedynie na podstawie decyzji podjętej zgodnie z ustawą.

(3) Do przyjęcia ustawy o wolności podróżowania i osiedlania się wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

⁶⁵ § 57 ust. (5) zmieniony mocą § 12 ustawy LIX z 1997 r.

§ 59

(1) W Republice Węgierskiej każdy ma prawo do dobrego imienia, nienaruszalności mieszkania prywatnego oraz do ochrony tajemnicy prywatnej i danych osobowych.

(2) Do przyjęcia ustawy o ochronie danych osobowych wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 60

(1) W Republice Węgierskiej każdemu przysługuje prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania.

(2) Prawo to obejmuje swobodę wyboru lub przyjęcia wyznania albo innego przekonania, przysługującą każdemu swobodę uzewnętrznienia swego wyznania lub przekonania przez branie bądź zaniechanie udziału w aktach i obrzędach religijnych albo w inny sposób, indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie bądź prywatnie, jak również swobodę praktykowania i nauczania.

(3) W Republice Węgierskiej kościół jest oddzielony od państwa.

(4) Do przyjęcia ustawy o wolności sumienia i wyznania wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 61

(1) W Republice Węgierskiej każdy ma prawo do swobodnego głoszenia swoich poglądów oraz do poznania i rozpowszechniania informacji interesujących ogół.

(2) Republika Węgierska uznaje i chroni wolność prasy.

(3) Do przyjęcia ustawy o rozpowszechnianiu informacji interesujących ogół oraz ustawy o wolności prasy wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

(4) Do przyjęcia ustawy o nadzorze nad publicznym radiem, telewizją i służbą informacyjną oraz powoływaniu ich kierowników, jak również o dopuszczeniu radia i telewizji typu komercyjnego oraz o zapobieganiu monopolom informacyjnym wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 62

(1) Republika Węgierska uznaje prawo do pokojowych zgromadzeń i zapewnia swobodne z niego korzystanie.

(2) Do przyjęcia ustawy o prawie do zgromadzeń wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 63

(1) W Republice Węgierskiej — na podstawie prawa do zrzeszania się — każdy ma prawo zakładać organizacje w celach, których ustawa nie zabrania, jak również wstępować do takich organizacji.

(2) Na podstawie prawa do zrzeszania się nie można założyć organizacji zbrojnej, służącej celom politycznym.

(3) Do przyjęcia ustawy o prawie do zrzeszania się oraz ustawy o gospodarce i działalności partii wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 64

W Republice Węgierskiej każdy ma prawo, indywidualnie lub wspólnie z innymi, wносить na piśmie do właściwego organu państwowego wnioski lub skargę.

§ 65⁶⁶

(1) Republika Węgierska — udziela, zgodnie z warunkami określonymi w ustawie — azylu osobom, nie będącym obywatelami węgierskimi, którym kraj pochodzenia ani inny kraj nie zapewnia ochrony, i które w swojej ojczyźnie lub kraju stanowiącym miejsce ich stałego pobytu są prześladowane lub narażone na prześladowania z powodu przynależności rasowej, narodowościowej, przynależności do określonych grup społecznych, przekonań religijnych lub politycznych.

(2) Do przyjęcia ustawy o prawie azylu wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

⁶⁶ § 65 zmieniony mocą § 13 ustawy LIX z 1997 r.

§ 66

(1) Republika Węgierska zapewnia mężczyznom i kobietom równość wobec prawa w zakresie wszystkich praw osobistych i politycznych oraz gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

(2) W Republice Węgierskiej należy, zgodnie z odrębnymi przepisami, pomagać i służyć opieką matkom przed i po urodzeniu dziecka.

(3) Odrębne przepisy zapewniają kobietom i młodocianym ochronę w toku wykonywania pracy.

§ 67

(1) W Republice Węgierskiej wszystkie dzieci mają prawo do ochrony i opieki ze strony rodziny, państwa i społeczeństwa, potrzebnej im do właściwego rozwoju fizycznego, umysłowego i moralnego.

(2) Rodzicom przysługuje prawo wyboru wychowania, jakie dzieci mają otrzymać.

(3) Zadania państwa związane z sytuacją i ochroną rodziny i młodzieży regulują odrębne przepisy.

§ 68

(1) Zamieszkałe w Republice Węgierskiej mniejszości narodowe i etniczne są współuczestnikami suwerenności ludu: są konstytucyjnymi elementami państwa.

(2) Republika Węgierska otacza opieką mniejszości narodowe i etniczne. Zapewnia im prawo zbiorowego uczestnictwa w życiu publicznym, kultywowania własnej kultury, używania imion własnych⁶⁷ we własnym języku.

(3) Ustawy Republiki Węgierskiej zapewniają przedstawicielstwo zamieszkałym na terytorium kraju mniejszościom narodowym i etnicznym.

⁶⁷ W oryginale użyto terminu „név”, którego polskimi odpowiednikami są terminy: imię, nazwisko i nazwa. Z treści § 68 ust. (2) nie wynika, o który z tych terminów chodzi. Nie precyzuje tego również uzasadnienie do projektu ustawy XXXI z 1989 r. o zmianie Konstytucji. Należy pamiętać, że w historii Węgier istniały okresy wywierania presji na członków mniejszości narodowych, by przyjmowali nazwiska o brzmieniu węgierskim, zaś urzędy stanu cywilnego nie rejestrowały imion w brzmieniu innym niż węgierskie. Może też chodzić o nazwy np. stowarzyszeń (przyp. tłum.).

(4) Mniejszości narodowe i etniczne mogą tworzyć samorządy lokalne i krajowe⁶⁸.

(5) Do przyjęcia ustawy o prawach mniejszości narodowych i etnicznych wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego⁶⁹.

§ 69

(1) W Republice Węgierskiej nikogo nie można samowolnie pozbawić obywatelstwa węgierskiego ani też wydalić obywatela węgierskiego z terytorium Republiki Węgierskiej.

(2) Obywatel węgierski może w dowolnym czasie powrócić do ojczyzny.

(3) Każdy obywatel węgierski podczas legalnego pobytu za granicą ma prawo do ochrony ze strony Republiki Węgierskiej.

(4) Do przyjęcia ustawy o obywatelstwie wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 70⁷⁰

(1) Każdemu zamieszkałemu na terytorium Republiki Węgierskiej pełnoletniemu obywatelowi węgierskiemu przysługuje bierne prawo wyborcze w wyborach do Zgromadzenia Krajowego i samorządów lokalnych oraz samorządów mniejszości, a czynne prawo wyborcze i prawo udziału w referendum i inicjatywie ludowej — jeśli w dniu wyborów lub referendum przebywa na terytorium kraju.

(2) Prawo wyborcze w wyborach członków samorządów lokalnych i burmistrzów oraz prawo udziału w referendum lokalnym i lokalnej inicjatywie ludowej przysługuje — zgodnie z odrębną ustawą — zamieszkałym w charakterze imigrantów na terenie Republiki Węgierskiej osobom o obywatelstwie innym niż węgierskie, jeśli w dniu wyborów lub referendum przebywają na terytorium kraju.

(3) Prawo wyborcze nie przysługuje osobom ubezwłasnowolnionym z powodu całkowitego lub częściowego pozbawienia zdolności do działań prawnych, skazanym prawomocnym wyrokiem sądowym na

⁶⁸ Ust. (4) został dodany mocą § 6 ustawy LXIII z 1990 r.

⁶⁹ Obecną numerację otrzymał dotychczasowy ust. (4) mocą § 6 ustawy LXIII z 1990 r.

⁷⁰ Treść § 70 ustalona mocą § 2 ustawy LXI z 1994 r.

utrata praw publicznych, jak również odbywającym prawomocną karę pozbawienia wolności albo przebywającym w zamkniętym zakładzie na leczeniu przymusowym na podstawie prawomocnego orzeczenia, wydanego w postępowaniu karnym.

(4) Każdy obywatel węgierski ma prawo uczestniczyć w prowadzeniu spraw publicznych oraz sprawować urząd publiczny stosownie do swoich zdolności, wykształcenia i wiedzy fachowej.

§ 70/A

(1) Republika Węgierska zapewnia wszystkim osobom, które przebywają na jej terytorium, prawa człowieka lub prawa obywatelskie bez żadnych różnic z przyczyny rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych lub innych, pochodzenia narodowego lub społecznego, majątku, urodzenia lub innej sytuacji.

(2) Ustawa surowo karze wszelką dyskryminację ludzi z przyczyn wymienionych w ust. (1).

(3) Republika Węgierska pomaga w realizacji równouprawnienia, podejmując środki, które zmierzają także do likwidacji nierówności szans.

§ 70/B

(1) W Republice Węgierskiej każdy ma prawo do pracy, do swobodnego wyboru pracy i zawodu.

(2) Każdy, bez żadnych różnic, ma prawo do równej płacy za równą pracę.

(3) Każdy pracujący ma prawo do takiego dochodu, jaki odpowiada ilości i jakości wykonanej pracy.

(4) Każdy ma prawo do wypoczynku, czasu wolnego i regularnego płatnego urlopu.

§ 70/C

(1) W celu obrony swoich interesów ekonomicznych i społecznych każdy ma prawo, wspólnie z innymi, zakładać organizacje lub do nich wstępować.

(2) Prawo do strajku można realizować w ramach ustaw, które o tym stanowią.

(3) Do przyjęcia ustawy o prawie do strajku wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 70/D

(1) Osoby zamieszkałe na terytorium Republiki Węgierskiej mają prawo do możliwie najwyższego poziomu zdrowia fizycznego i psychicznego.

(2) Prawo to Republika Węgierska urzeczywistnia przez ochronę pracy, instytucje ochrony zdrowia i zorganizowaną pomoc lekarską, zapewnienie regularnej kultury fizycznej oraz ochronę środowiska naturalnego i wytworzonego przez człowieka.

§ 70/E

(1) Obywatele Republiki Węgierskiej mają prawo do bezpieczeństwa socjalnego; są uprawnieni do — niezbędnego dla ich utrzymania — zaopatrzenia materialnego na wypadek starości, choroby, inwalidztwa, wdowieństwa, sieroctwa i niezawinionego bezrobocia.

(2) Republika Węgierska zapewnia prawo do zaopatrzenia w ramach ubezpieczeń społecznych i poprzez system instytucji socjalnych.

§ 70/F

(1) Republika Węgierska zapewnia obywatelom prawo do nauki.

(2) Prawo to Republika Węgierska urzeczywistnia przez rozszerzanie i upowszechnianie oświaty publicznej, bezpłatne i obowiązkowe szkoły podstawowe, dostępne dla wszystkich stosownie do zdolności szkolnictwo średnie i wyższe oraz udzielanie pomocy materialnej uczącym się.

§ 70/G

(1) Republika Węgierska szanuje i popiera wolność życia naukowego i artystycznego, wolność nauki oraz swobodę nauczania.

(2) Wyłącznie osoby uprawiające naukę mogą rozstrzygać w kwestiach prawd naukowych oraz ustalać wartość naukową badań.

§ 70/H

(1) Obrona Ojczyzny jest obowiązkiem każdego obywatela Republiki Węgierskiej.

(2) Zgodnie z powszechnym obowiązkiem obrony kraju, obywatele pełnią służbę wojskową z bronią lub bez broni albo też, zgodnie z warunkami określonymi w ustawie, pełnią służbę cywilną.

(3) Do przyjęcia ustawy o obowiązku wojskowym wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 70/I

Każdy obywatel Republiki Węgierskiej obowiązany jest przyczyniać się do ponoszenia ciężarów publicznych w miarę swoich dochodów i majątku.

§ 70/J

W Republice Węgierskiej rodzice i opiekunowie obowiązani są dbać o kształcenie małoletnich dzieci.

§ 70/K

Roszczenia wynikłe z naruszenia praw podstawowych oraz zarzuty przeciw rozstrzygnięciom państwowym, związane z wypełnianiem obowiązków, można dochodzić na drodze sądowej.

Rozdział XIII

PODSTAWOWE ZASADY PRAWA WYBORCZEGO

§ 71⁷¹

(1) Deputowanych do Zgromadzenia Krajowego oraz członków lokalnych samorządowych organów przedstawicielskich, jak również burmistrzów i nadburmistrza stolicy wybierają wyborcy w bezpośrednim i tajnym głosowaniu, na podstawie powszechnego i równego prawa wyborczego.

(2) Przewodniczącego zgromadzenia wojewódzkiego⁷² wybierają w głosowaniu tajnym członkowie zgromadzenia wojewódzkiego.

(3) O wyborach deputowanych do Zgromadzenia Krajowego oraz członków lokalnych organów przedstawicielskich i burmistrzów stano-

⁷¹ Treść § 71 ustalona mocą § 3 ustawy LXI z 1994 r.

⁷² W oryginale: „a megyei közgyűlés”, dosłownie: walne zgromadzenie wojewódzkie, odpowiednik polskiego sejmiku (przyp. tłum.).

wią odrębne ustawy, do których przyjęcia wymagane są głosy dwóch trzecich obecnych deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

§ 72 i § 73

[*Uchylone postanowieniem § 38 ust. (1) ustawy XXXI z 1989 r.*]

Rozdział XIV
STOLICA I SYMBOLE NARODOWE
REPUBLIKI WĘGIERSKIEJ

§ 74

Stolicą Republiki Węgierskiej jest Budapeszt

§ 75

Hymnem Republiki Węgierskiej jest utwór Ferencza Kölcseya pod tytułem „Hymn”⁷³, z muzyką Ferencza Erkelę.

§ 76⁷⁴

(1) Flaga Republiki Węgierskiej składa się z trzech poziomych, równej szerokości pasów w kolorze czerwonym, białym i zielonym.

(2) Godłem Republiki Węgierskiej jest dwudzielna tarcza spiczasta u dołu. Pole pierwsze jest siedmiokrotnie przecięte czerwienią i srebrem. Na drugim czerwonym polu, z środkowej części złotej korony wieńczącej zielone wzgórze o trzech szczytach, wyłania się srebrny podwójny krzyż. Na tarczy spoczywa Święta Korona Węgierska.

(3) Do przyjęcia ustawy o godle i fladze Republiki Węgierskiej oraz o ich używaniu wymagane są głosy dwóch trzecich deputowanych do Zgromadzenia Krajowego.

⁷³ W oryginale: „Himnusz” (przyp. tłum.).

⁷⁴ Ust. (2) § 76 otrzymał nowe brzmienie mocą ustawy XLIV z 1990 r., a dotychczasowy ust. (2) otrzymał numerację ust. (3).

Rozdział XV PRZEPISY KOŃCOWE

§ 77

- (1) Konstytucja jest ustawą zasadniczą Republiki Węgierskiej.
- (2) Konstytucja oraz zgodne z Konstytucją przepisy prawne obowiązują w równej mierze wszelkie organizacje społeczeństwa, wszystkie organy państwowe i wszystkich obywateli państwa.
- (3) [Uchylony postanowieniem § 38 ust. (1) ustawy XXXI z 1989 r.]

§ 78

- (1) Konstytucja Republiki Węgierskiej wchodzi w życie z dniem ogłoszenia; o jej wykonanie troszczy się Rząd.
- (2) Rząd jest obowiązany przedłożyć Zgromadzeniu Krajowemu projekty ustaw niezbędnych do wykonania Konstytucji.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
I. Zarys dziejów państwa węgierskiego	3
II. Zmiany konstytucji z 1949 r. w latach 1989–2001	11
III. Charakterystyka najważniejszych organów państwowych	18
IV. Węgierska scena polityczna w latach 1989–2002	26
Wybrana bibliografia	30
KONSTYTUCJA REPUBLIKI WĘGERSKIEJ uchwalona 18 sierpnia 1949 roku	33
Rozdział I. Postanowienia ogólne (§ 1 – § 18)	33
Rozdział II. Zgromadzenie Krajowe (§ 19 – § 28/E)	36
Rozdział III. Prezydent Republiki (§ 29 – § 32)	48
Rozdział IV. Trybunał Konstytucyjny (§ 32/A)	53
Rozdział V. Parlamentarny Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Parlamentarny Rzecznik Praw Mniejszości Narodowych i Etnicznych (§ 32/B)	54
Rozdział VI. Państwowa Izba Obrachunkowa oraz Węgierski Bank Narodowy (§ 32/C – § 32/D)	55
Rozdział VII. Rząd (§ 33 – § 40)	56
Rozdział VIII. Siły zbrojne i policja (§ 40/A – § 40/C)	61
Rozdział IX. Samorządy lokalne (§ 41 – § 44/C)	63
Rozdział X. Ustrój sądów (§ 45 – § 50)	66
Rozdział XI. Prokuratura (§ 51 – § 53)	68
Rozdział XII. Podstawowe prawa i obowiązki (§ 54 – § 70/K)	69
Rozdział XIII. Podstawowe zasady prawa wyborczego (§ 71)	77
Rozdział XIV. Stolica i symbole narodowe Republiki Węgierskiej (§ 74 – § 76)	78
Rozdział XV. Przepisy końcowe (§ 77 – § 78)	79